

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zachówek na skutek zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 22 stycznia 2013 r. oraz na skutek zażalenia powódki na postanowienie Sądu kręgowego z dnia 26 lutego 2013 r.

Czy możliwy jest upadek udzielonego zabezpieczenia, w oparciu o art. 754¹ k.p.c., przed datą w której można stwierdzić prawomocność orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlega zabezpieczeniu?

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 22 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy w G. odmówił przedłużenia terminu zabezpieczenia udzielonego powódce E. B. wobec pozwanego A. Z. wobec braku możliwości uwzględnienia wniosku powódki o przedłużenie okresu zabezpieczenia z uwagi na uprzedni upadek zabezpieczenia z mocy prawa po upływie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku uwzględniającego roszczenie tj. z dniem 6 sierpnia 2010 r.

Zażalenie na to postanowienie wniosła powódka zarzucając:

błędną wykładnię art. 363 § 1 k.p.c. oraz naruszenie art. 754¹ § 1 k.p.c.

Podnosząc te zarzuty powódka wносиła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez wyznaczenie nowego terminu upadku zabezpieczenia. W uzasadnieniu powódka podnosiła, iż skoro apelacja pozwanego została odrzucona nie z powodu uchybienia terminu do jej złożenia to prawidłową datą prawomocności wyroku z dnia 27 maja 2010 r. jest dzień 27 listopada 2012 r. tj. data postanowienia Sądu Apelacyjnego oddalającego zażalenie pozwanego na postanowienie o odrzuceniu jego apelacji.

Pozwany w odpowiedzi na zażalenie wnosił o jego oddalenie.

Kolejnym postanowieniem z dnia 26 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w G. stwierdził, że udzielone postanowieniem tegoż Sądu z dnia 21 kwietnia 2009 r. zabezpieczenie poprzez obciążenie nieruchomości pozwanego hipoteką upadło z dniem 6 sierpnia 2010 r. tj. po upływie miesiąca od daty uprawomocnienia się wyroku wydanego w sprawie niniejszej, a który uprawomocnił się w dniu 6 lipca 2010 r.

Zażalenie na to postanowienie wniosła powódka zarzucając:

naruszenie art. 754¹ k.p.c. oraz niezastosowanie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c.

Podnosząc te zarzuty powódka wносиła o jego uchylenie i przekazanie wniosku pozwanego do ponownego rozpoznania.

Pozwany w odpowiedzi na zażalenie wnosił o jego oddalenie.

Zaskarżone postanowienia wydano w sytuacji, gdy Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 21 kwietnia 2009 r. udzielił powódce zabezpieczenia roszczenia poprzez obciążenie nieruchomości pozwanego położonej w T. przy ulicy Z. objętej księgą wieczystą Sądu Rejonowego w T. nr KW [...] hipoteką przymusową na kwotę 233.333 zł. Wyrokiem zaś z dnia 27 maja 2010 r. Sądu Okręgowego w G. roszczenie objęte zabezpieczeniem uwzględniono zasądzając od pozwanego na rzecz powódki kwotę 233.333 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 29 kwietnia 2009 r. i kosztami procesu. Apelacja pozwanego od tegoż wyroku została prawomocnie odrzucona 27 listopada 2012 r. tj. w dacie wydania przez Sąd Apelacyjny w K. postanowienia o oddaleniu zażalenia pozwanego na postanowienie Sądu Okręgowego w G. z dnia 17 kwietnia 2012 r. o odrzuceniu apelacji pozwanego, wobec braku opłacenia apelacji.

Następnie w dniu 19 grudnia 2012 r. Sąd Apelacyjny w K. nadał postanowieniem klauzulę wykonalności prawomocnemu wyrokowi Sądu Okręgowego w G. Powódka natomiast w dniu 20 grudnia 2012 r. złożyła wniosek o przedłużenie terminu upadku zabezpieczenia.

Czyniąc te uwagi należy stwierdzić, iż kluczowe znaczenie w sprawie niniejszej ma ocena czy w przypadku, w którym strona wniosła w terminie przysługujący jej środek zaskarżenia, ale środek ten został następnie odrzucony jako niedopuszczalny z innych względów datą początkową, od której należy liczyć termin upadku zabezpieczenia jest data uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, czy też data w której możliwe było także

stwierdzenie prawomocności takiego orzeczenia tj. data uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu środka zaskarżenia.

Mając powyższe na uwadze koniecznym stało się wystąpienie przez Sąd Apelacyjny do Sądu Najwyższego w trybie art. 390 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c., albowiem w sprawie powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości wymagające przedstawienia tego zagadnienia do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Powstałe wątpliwości są zaś tego rodzaju, że ich wyjaśnienie ma bezpośredni wpływ na rozpoznanie obu zażaleń, a jednocześnie zagadnienie prawne powstało w oderwaniu od okoliczności faktycznych sprawy, której bezpośrednio dotyczy, co umożliwia udzielenie uniwersalnej odpowiedzi na tle praktyki sądów powszechnych.

Przypomnieć należy tu, że zgodnie z art. 754¹ § 1 i 2 k.p.c. termin upadku zabezpieczenia rozpoczyna bieg od chwili uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenia. Przy czym z art. 754¹ § 1 k.p.c. wynika, że przepis szczególny lub orzeczenie sądu może stanowić, iż zabezpieczenie nie upadnie w terminie określonym w tym przepisie. Nie budzi wątpliwości na tle tegoż przepisu, że sąd orzekając o udzieleniu zabezpieczenia może oznaczyć jednocześnie termin, na który udziela zabezpieczenia. Może on jednak także, na co wskazuje się w doktrynie, do chwili upadku zabezpieczenia rozpoznać wniosek o wydłużenie lub skrócenie terminu upadku zabezpieczenia, a wydane w tym zakresie orzeczenie stanowiłoby zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (tak Dariusz Zawistowski w komentarzu do art. 754¹ k.p.c., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, pod red. Henryka Doleckiego i Tadeusza Wiśniewskiego, WKP 2011, Lex).

Wskazany w art. 754¹ k.p.c. początek biegu terminu upadku zabezpieczenia (tj. chwila uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego zabezpieczone roszczenie) nie rodzi problemów teoretycznych i praktycznych w sytuacji, gdy co do takiego orzeczenia nie przysługuje z mocy ustawy środek odwoławczy, ani inny środek zaskarżenia w toku instancji, czy też w sytuacji, gdy orzeczenie jest zaskarżalne, a bezskutecznie upłynął termin do wniesienia środka zaskarżenia, a także gdy orzeczenie takie zaskarżono, jednakże środek zaskarżenia został cofnięty. W tych bowiem sytuacjach chwila (data) uprawomocnienia się orzeczenia jest tożsama z datą, w której istnieje możliwość stwierdzenia prawomocności tegoż orzeczenia.

Z odmienną sytuacją mamy natomiast do czynienia w sytuacjach, w których strona wniosła w terminie przysługujący jej środek zaskarżenia, ale który to środek został następnie odrzucony jako niedopuszczalny. W takiej bowiem sytuacji zgodnie z ustalonym stanowiskiem orzecznictwa wniesienie środka zaskarżenia, który okazał się z innych przyczyn niedopuszczalny nie ma wpływu na datę uprawomocnienia się orzeczenia, którego ten środek dotyczy. Nie jest nią jednak data prawomocności postanowienia odrzucającego ten środek, lecz data pierwszego dnia po upływie terminu do jego wniesienia (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1993 r., I CRN 19/93, OSNC 1993/11/205).

Uznając to stanowisko za dominujące odnotować należy, iż w orzecznictwie wyrażono także odmienne stanowisko (co do tej kwestii Paweł Grzegorzczak w komentarzu do art. 363 k.p.c., Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, pod red. Tadeusza Erecińskiego, Wyd. 4, Lexis Nexis Warszawa 2012 r., Tom II, str. 129).

Odnotowując to odmienne stanowisko nie sposób jednak kwestionować powszechnie obecnie akceptowanego stanowiska orzecznictwa co do przyjęcia, że chwilą uprawomocnienia się w omawianej sytuacji zaskarżonego orzeczenia jest pierwszy dzień po upływie terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Podkreślając jednak, że w takiej sytuacji możliwość stwierdzenia prawomocności takiego orzeczenia ma miejsce dopiero w dacie uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu środka zaskarżenia (co do tej kwestii Małgorzata Manowska w Komentarzu do art. 363 k.p.c. Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz pod red. Małgorzaty Manowskiej, Lexis Nexis. Warszawa 2011 r., Tom I, str. 638-639).

Wskazując na powyższe okoliczności rodzi się wątpliwość na tle określenia daty upadku zabezpieczenia. Przypomnieć należy tu przecież, że celem postępowania zabezpieczającego jest zwiększenie skuteczności postępowania cywilnego poprzez umożliwienie wykonania zapadłego orzeczenia lub wywołania innych właściwych jego skutków mając na względzie to, że należyte wyjaśnienie i rozstrzygnięcie sprawy cywilnej wymaga czasu. Udzielone zabezpieczenie jest jednak równocześnie ograniczone w czasie tj. funkcjonuje do daty jego upadku (art. 754¹ k.p.c.). Jak wskazuje się w doktrynie ten ostatni przepis regulujący upadek zabezpieczenia oraz możliwości stwierdzenia tego upadku ma na celu zmotywowanie uprawnionego do jak najszybszego wyegzekwowania swojego roszczenia. Przedłużenie funkcjonowania zabezpieczenia po wydaniu korzystnego dla uprawnionego rozstrzygnięcia stwarza niepewność stanu prawnego oraz może

być środkiem szykanowania obowiązanego (tak w komentarzu do art. 730 k.p.c. i art. 754¹ k.p.c. Tadeusz Ereciński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, pod red. T. Erecińskiego, Wyd. 4, Lexis Nexis, Tom III, str. 617 i 720 – 721).

Pamiętając o tak określonym celu całego postępowania zabezpieczającego, jak i celu upadku zabezpieczenia, a także mając na uwadze to, że przecież upadek zabezpieczenia oznacza zniweczenie bezpośrednich skutków postanowienia o zabezpieczeniu nie sposób podzielić konsekwencji obliczenia daty upadku zabezpieczenia od daty uprawomocnienia się orzeczenia w sytuacji, gdy strona wniosła w terminie środek zaskarżenia, ale który to środek został następnie odrzucony jako niedopuszczalny.

Przyjęta w orzecznictwie data uprawomocnienia się orzeczenia, od którego wniesiono środek zaskarżenia tj. data pierwszego dnia po upływie terminu do jego wniesienia z uwagi na czas trwania postępowania międzyinstancyjnego powoduje, że wskazany w art. 754¹ § 1 k.p.c. miesięczny termin w praktyce upłynąłby przed dniem, w którym możliwe byłoby w ogóle wszczęcie egzekucji wobec obowiązanego i czyniłoby udzielenie zabezpieczenia czynnością bezprzedmiotową. Nie można bowiem pominąć tego, iż uprawniony dopiero w chwili, w której możliwe jest stwierdzenie prawomocności orzeczenia, oczywiście o ile orzeczenie Sądu nie podlega natychmiastowemu wykonaniu, może wystąpić o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności tak, aby uzyskać tytuł wykonawczy w oparciu o który może wszcząć postępowania egzekucyjne. W sytuacji wyżej opisanej w istocie uprawniony mógłby uzyskać tytuł wykonawczy już po dacie upadku zabezpieczenia i w konsekwencji w żaden sposób nie mógłby skorzystać z udzielonego mu zabezpieczenia.

W razie złożenia przez uprawnionego wniosku o wszczęcie egzekucji przecież wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia staje się niejako egzekucją, a dokonane w ramach postępowania zabezpieczającego czynności egzekucyjne stają się czynnościami postępowania egzekucyjnego. Skutek ten w przypadku przyjęcia, że upadek zabezpieczenia nastąpił w dacie uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu nie mógłby wystąpić w przypadku, w którym strona wniosła w terminie przysługujący jej środek zaskarżenia, ale który to środek został następnie odrzucony jako niedopuszczalny z uwagi na wskazaną wyżej chwilę jego uprawomocnienia się akceptowaną przez orzecznictwo.

Wskazane okoliczności powodują, iż pomimo treści art. 754¹ § 1 k.p.c., w którym wskazano, że zabezpieczenie upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia sformułowanie to należy rozumieć jako datę uprawomocnienia się orzeczenia, skutek ten nie może nastąpić przed datą, w której możliwe było stwierdzenie upadku zabezpieczenia. Inna wykładnia tego przepisu pozbawiałaby bowiem uprawnionego możliwości skorzystania z udzielonego zabezpieczenia.

Mając na uwadze wskazane wątpliwości i rozbieżność w orzecznictwie należało przedstawić do rozstrzygnięcia powyższe zagadnienia prawne.

/km/